

Inskriften är den latinska uttrycksformen för viktvärdet 1 mark, lat. *marca*, fsv. *mark* f. Blyplåten förefaller alltså i förstane att vara en vikt, men i sitt nuvarande skick i så fall icke en helmark utan en kvartsmark. Den fyrdubblade vikten 231,176 gram, svarar nämligen närmast mot en kölnisk mark. Värdet för den kölniska marken, som är tyngre än de nordiska lokalvarianterna av ädelmetallmarken, har visserligen icke kunnat exakt fastställas, men det har beräknats ligga något under 234 gram (se N. L. Rasmusson, artiklarna Mark och Mark kölnisk i *Kulturhistoriskt lexikon för nordisk medeltid* 11, 1966, sp. 425 och 433). Uttrycket kölnisk mark är för Nordens vidkommande tidigast belagt i Sverige 1278, i Danmark 1282, i Norge 1305. En särskild Lödösemark finns nämnd (1311, SD 1825), men dess vikt är okänd.

Eftersom föremålet, av inskriften att döma, ursprungligen har varit ungefär fyra gånger så stort, bör plåten ha haft en yta av ca 60 cm². Som vikt betraktad vore den onekligen ganska otymplig och obekvämt att hantera vid vägning. Den saknar också varje spår av stämplar. En annan synpunkt på föremålet bör därför övervägas. Inskriften kan faktiskt ha tillkommit enbart som upplysning om den ursprungliga blyplåtens vikt, d. v. s. varans — blyackans. Skulle så vara förhållandet, och det förefaller rimligt, ha vi nu inga möjligheter att förbinda inskriften på den fragmentariska blyplåten med någon bestämd mark, varken den kölniska eller någon av de nordiska lokalvarianterna.

För en datering av föremålet ge runorna, som äro av ordinär medeltida typ, icke utslag.

På ett runt träföremål, 11 cm i diameter, med välvd översida, plan undersida och ett hål i mitten, påträffat 1962 å Kroken 1:16 (SHM inv.nr 27.600: X 71) finnas några svagt ristade streck, av vilka det första har en viss likhet med en f-run. Ristningen går dock icke att reda, och det är omöjligt att avgöra, om runskrift över huvud taget har varit avsedd. Föremålet påminner till formen om en sländtrissa men är tillskuret utan omsorg.

235. S:t Peders sn, Lödöse, Kroken 1:22. Nu i Lödöse museum

Pl. 180

Litteratur: R. Ekre, Brev t. E. Svärdström 24/8 1964 (ATA).

Ett nätsänke (el. vävtyngd?) med en fragmentarisk runinskrift påträffades som lösfynd våren 1964 inom Kroken 1:22 i Lödöse. »Fyndet gjordes i fyllnadsjord (nära markytan), som uppschaktats vid grundgrävning eller troligare ledningsgrävning för hyreshuset Fornäng 2 1961–63» (R. Ekre). Detta byggnadsområde undersöktes arkeologiskt 1961–62, men den fyndförande schaktningsjordens närmare proveniens är oklar. Föremålet tillhör Lödöse museum, inv.nr 156.

Grå täljsten. Längd 13 cm, bredd 10,5 cm, största tjocklek 2,8 cm. Runornas höjd 2,5 cm. Stenen har haft formen av en bredoval, flat kläpp. Ungefär en tredjedel av föremålet har slagits bort. Ett ca 1,5 cm vitt, borrarat hål är bevarat med nötningspår, i övre kanten, av ett grovt snöre. Inskriften, som genom bortslaget har blivit fragmentarisk, har ristats till vänster om hålet, utefter föremålets rundade kant, i riktning uppifrån och nedåt. På baksidan är nedanför hålet ristat ett korsat kors av latinsk form. På samma sida, till höger om hålet finnas några korta, djupa repor, som möjligen ha varit ett bomärke.

Inskrift:

hol - - - -
·
5

Till läsningen: 1 h är säker; bistavarna korsa varandra strax t. v. om hst. R. 2 har dubbelsidiga bistavar gående snett uppåt höger, d. v. s. den medeltida normalformen för ø; runan avser dock, i likhet med förhållandet på runklockan i Flakeberg (Vg 221), sannolikt o. 3 l har tämligen kort bst; möjligen har den varit längre med yttersta delen nu förlorad i bortslaget. Efter 3 l följer nedre hälften av en hst utan spår av bistavar, därefter nedersta spetsarna av två stavar samt troligen spår av ytterligare en. Övre delarna av dessa 3–4 obestämbara runor ha gått förlorade i bortslaget.

Den fragmentariska inskriften låter sig icke tolkas. Man väntar sig snarast en ägarbeteckning, men runföljden går inte att förena med något känt namn med mindre man accepterar ljudvärdet **o** hos runan 2. I så fall kan den vara rester av ett personnamn med förleden *Holm-*.

Runorna och fyndomständigheterna medge tyvärr icke en exakt datering, men otvivelaktigt är inskriften medeltida.

236. S:t Peders sn, Lödöse, Kroken 1:35¹, klostret. Nu i Lödöse museum

Pl. 180

Litteratur: R. Ekre, Brev t. E. Svärdström ⁹/₁₁, ³⁰/₁₁ 1965, ¹⁸/₅ 1966 (ATA), Lödöse museum, vägledning (1966), s. 11.

Under utgrävningarna i Lödöse 1916–20 tillvaratogs inom området för dominikanerklostret två tegelstensfragment med runor, Vg 237 och det nedan beskrivna. Närmare fyndomständigheter äro icke kända beträffande Vg 236. Fragmentet tillhör Göteborgs historiska museum, inv.nr Lödöse 3074. Det deponerades 1965 i Lödöse museum.²

Gulaktigt tegel. Längd 12 cm (=teglets ursprungliga bredd), bredd 10 cm, nuvarande tjocklek 3,7 cm. Stenen är bruten ungefär på mitten, troligen något till höger om mittlinjen, eftersom mätningar på Lödöse-materialet ha visat, att murtegel av 12 cm bredd i regel ha en längd av 25,5–28 cm. Stenen har dessutom spräckts i mittplanet; den ursprungliga tjockleken bör ha varit ca 9 cm. På fragmentets översida (framsida) finnas spår av murbruk, liksom på dess båda kortsidor. Runorna ha ristats i den våta leran med en trästicka, vars ådringsstruktur spåras i ristningslinjerna. Runornas höjd är 7,5–8 cm. Utefter stenens båda ytterkanter, ovanför och nedanför runföljden, förekommer en lätt kälning, »ett fenomen, som f. ö. kunnat iakttagas på en del lösa tegel bland årets [1965] fynd» (R. Ekre).

Inskrift:

...ria

»(Ma)ria»

Till läsningen: Brottet har skett i hst till 1 **r**, som dock i sin helhet är bevarad; bst når på mitten icke ända fram till hst. 3 **a** har ensidig bst. Efter 3 **a** finns intet sk.

Runföljden utgör otvivelaktigt slutet av namnet *Maria* och avser S:ta Maria, som enligt C. R. af Ugglas (*Lödöse*, 1931, s. 216) var klostrets patrona. Utrymmet på den fullständiga stenen har tillåtit en eller annan runa före namnet. Där kan möjligen ha stått ett *S*(ancta) eller i sammanträngd form ett *Ave*.

237. S:t Peders sn, Lödöse, Kroken 1:59, klostret. Nu i Göteborgs historiska museum

Pl. 180

Litteratur: O. v. Friesen, Anteckningar ⁹/₉ 1919 (i: Anteckn.bok 9, s. 43, UUB); C. R. af Ugglas, *Lödöse* (1931), s. 293f.

I Göteborgs historiska museum förvaras under inv.nr Lödöse 1918:1407 ett stycke av en medeltida tegelsten med en fragmentarisk runinskrift, påträffat vid C. R. af Ugglas' grävningar 1918 inom området för dominikanerklostret.

¹ eller Kroken 1:59, se vidare not 2.

² Föremålet, som icke finns omnämnt i C. R. af Ugglas, *Lödöse* (1931), registrerades först 1965 efter att tidigare ha förvarats i Göteborgs historiska museum bland redan från början odifferentierat fyndgods från »klostret» i Lödöse. Utgrävningen företogs till ca ³/₄ på vad som enligt 1951 års grundkarta är Kroken 1: 35 och till ca ¹/₄ på Kroken 1:59. »Kroken 1:35» ingår nu (1966) i ett stort (kommunägt) fastighetskomplex med beteckningen Kroken 14: 1, vari bl.a. »Kroken 1: 2» med andra delar av klosterområdet ingår. Ny grundkarta förberedes.